

MAAELUMINISTEERIUM

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Aianduse hetkeolukorrast Eestis

Marko Gorban
Maaeluministeerium

Eesti Aiandusliidu VIII Visioonikonverents
12.10.2022

Aiandustootmine Soomes ja Eestis

~44,7 tuh majapidamist
~1,2 tuh aianduses ja
657 katmikala

UAA 2,3 mln ha
..aianduses 16 200 ha

Põllumajandustoodang
3,5 miljardit eurot
...aiandustoodangu
osatähtsus ~19%

~11,1 tuh majapidamist
~2 tuh aianduses ja 30
katmikala

UAA ~1 mln ha
..aianduses ~7000 ha

Põllumajandustoodang
~1 miljard eurot
...aiandustoodangu
osatähtsus 7-8%

Aianduse tootmistüüp Soome ja Eesti

(FADN, 2020)

Esindatud tootjad 1144
majandusliku suurusega üle
8000 euro

Keskmiselt 19,1 ha
Kogutoodangu väärtus
40 850 €/ha

Loodav lisandväärtus keskmiselt
ettevõttes 347 tuh €,
millest toetused 15,7% ~2854
€/ha

Kogutoodangu ja kogukulude
suhe 1,21

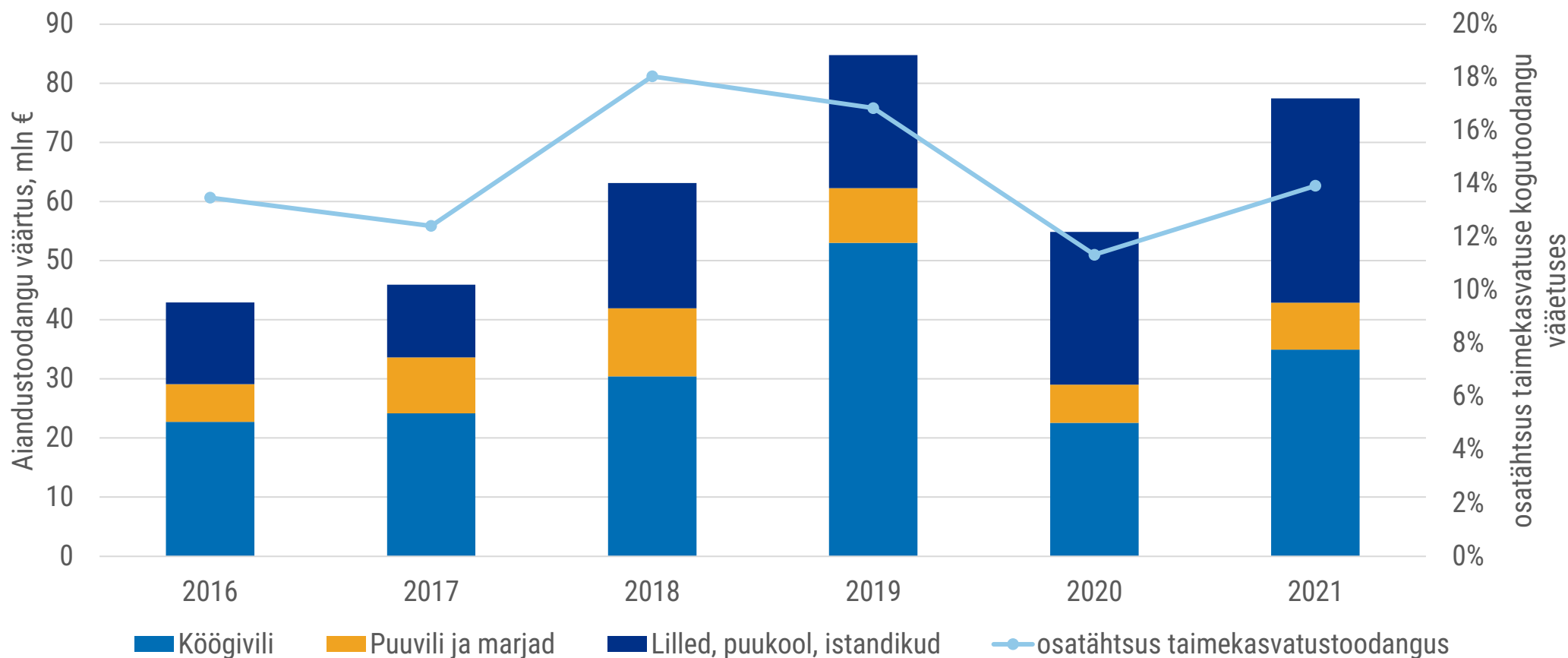
Esindatud tootjad 159
majandusliku suurusega üle
4000 euro

Keskmiselt 8 ha
Kogutoodangu väärtus
21 798 €/ha

Loodav lisandväärtus keskmiselt
ettevõttes 57 tuh €,
millest toetused 3,6% ~256 €/ha

Kogutoodangu ja kogukulude
suhe 1,12

Aiandussektori osatähtsus põllumajanduses

- Taimekasvatustoodangu väärtus moodustab põllumajandus majandusharu kogutoodangu väärtusest 41-51%
- Aiandustoodangu väärtus taimekasvatustoodangu väärtuses 11-18%

Keskmine aiandustootja Eestis

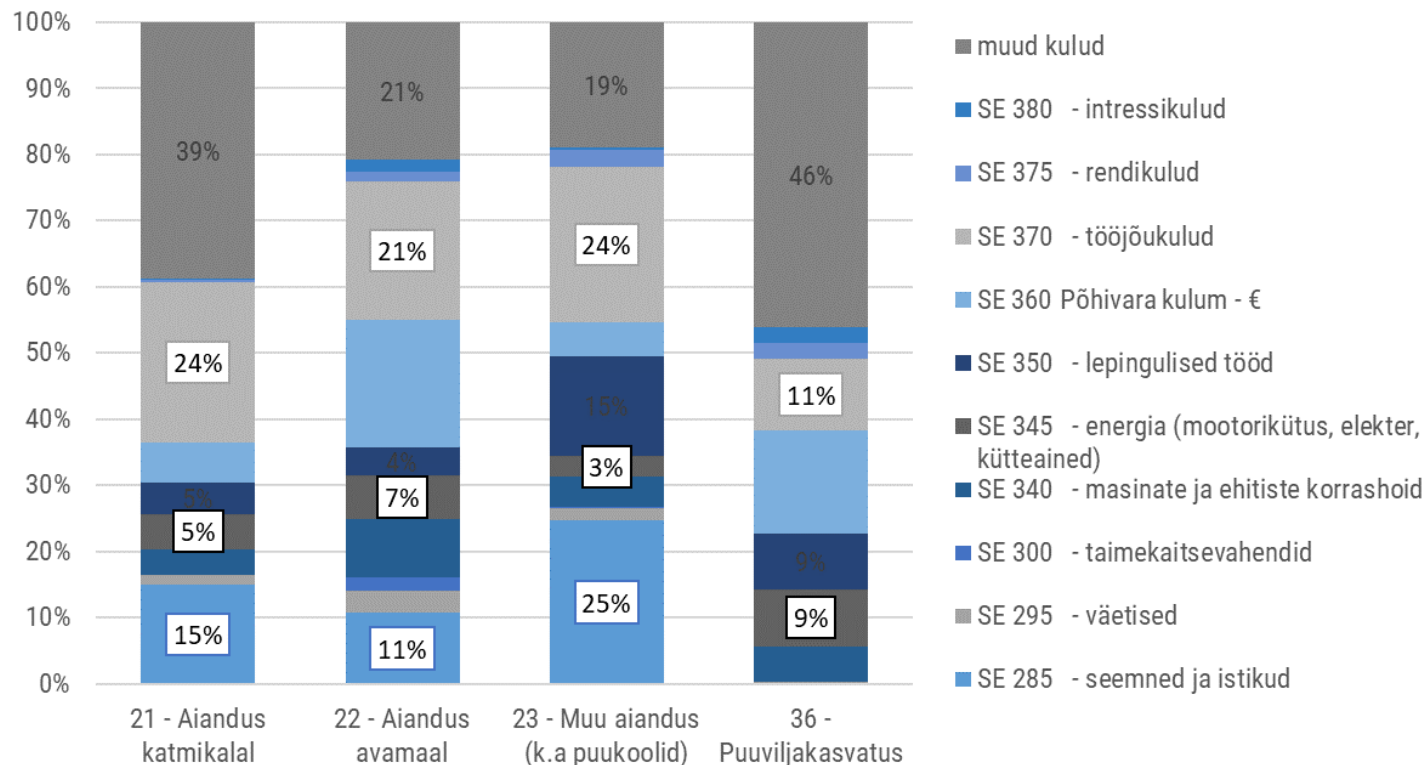
(FADN, 2020)

	FADN keskmine	21 - Aiandus katmikalal	22 - Aiandus avamaal	23 - Muu aiandus (k.a puukoolid)	36 - Puuvilja- kasvatus
Kasutatav põllumajandusmaa, ha	127,17	3,11	11,60	4,98	22,18
Kogutoodangu väärtus €/ha	1100	108 129	5770	15 600	1116
kogutoodangu ja kogukulude suhe	0,91	1,24	0,96	0,92	1,15
Netolisandväärtus €/ha	339	37 924	1758	6189	339
Toetused (va investeeringutele) €/ha	238	69	195	1131	439

- Eesti aiandustootmine on mitmekesine, vähesed suured paljude väikeste kõrval
- Tööjõu tootlikkus sektori keskmisena jääb FADN keskmisest madalamaks, kuid ha tootlikkus kõigub olenevalt tootmissuunast oluliselt

Kulud aianduses

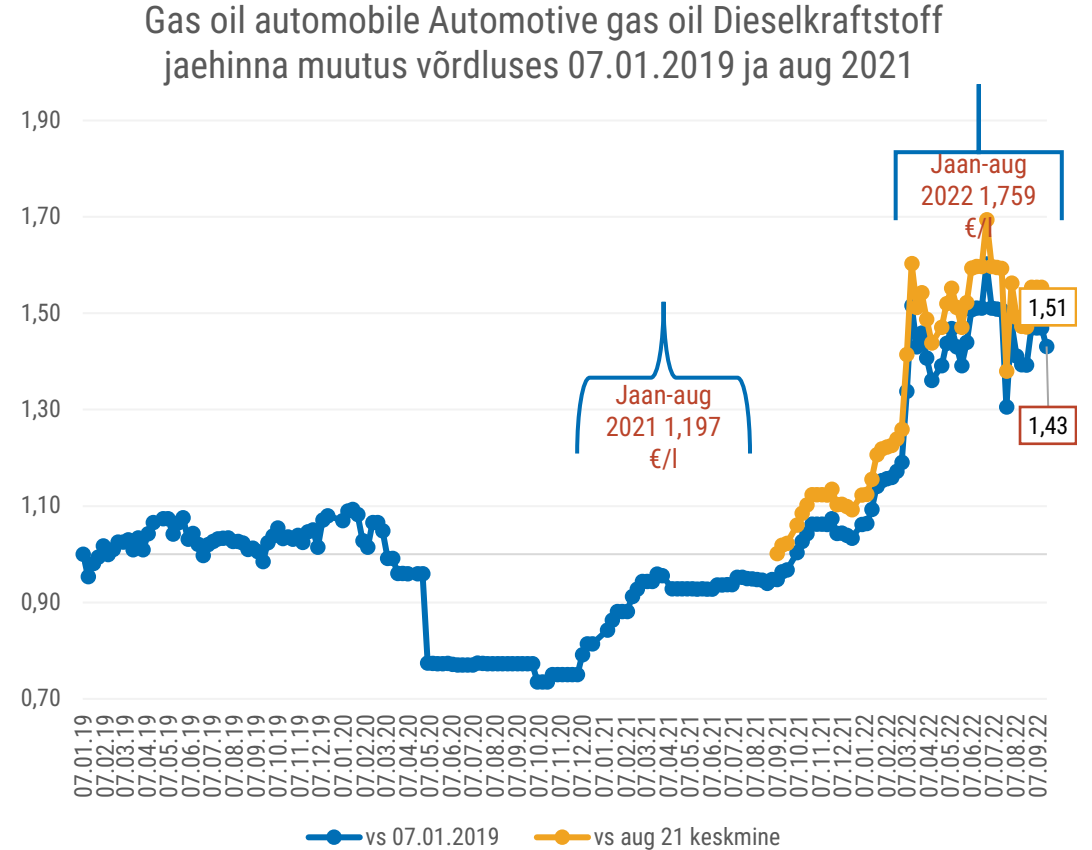
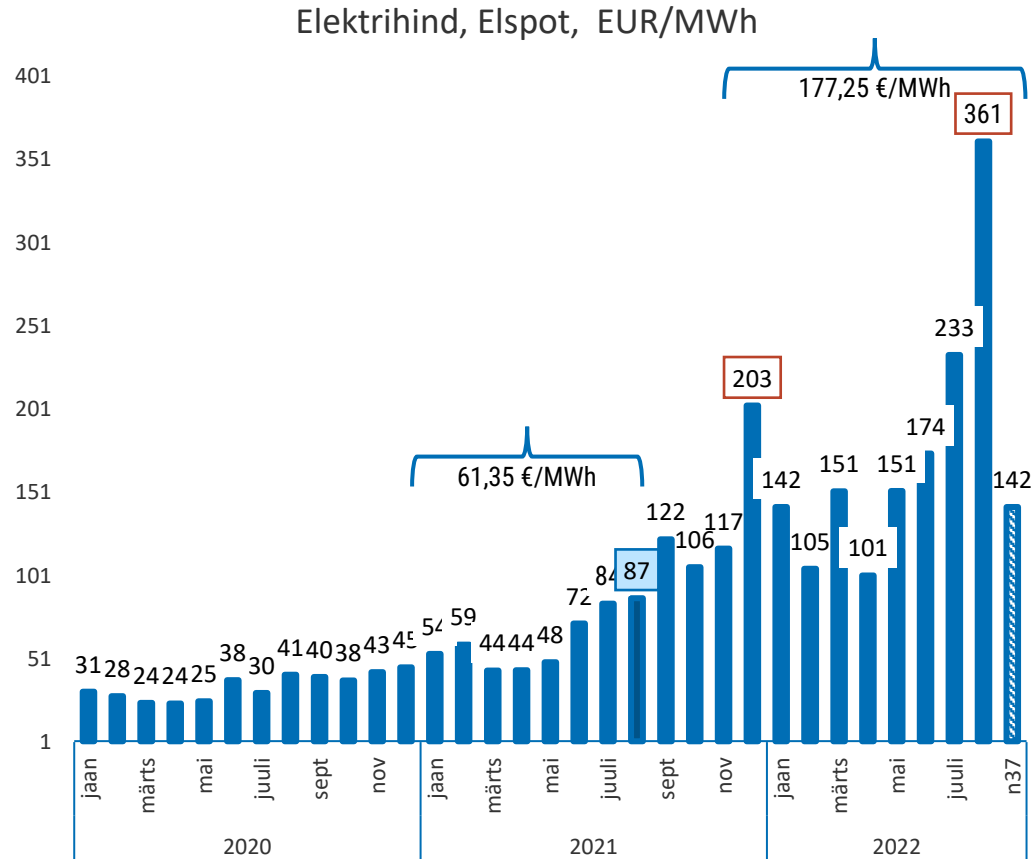
Kogukulude struktuur aianduses (2020)

Kogukulude struktuuris mõjutajad:

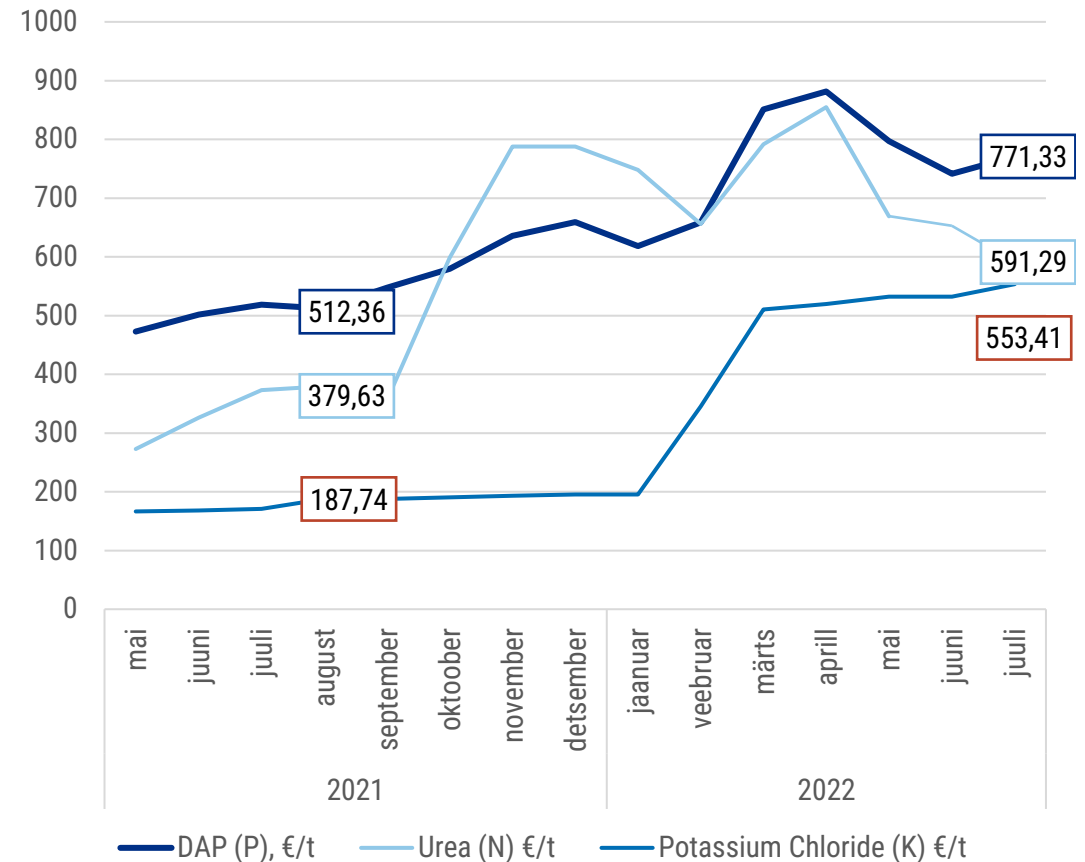
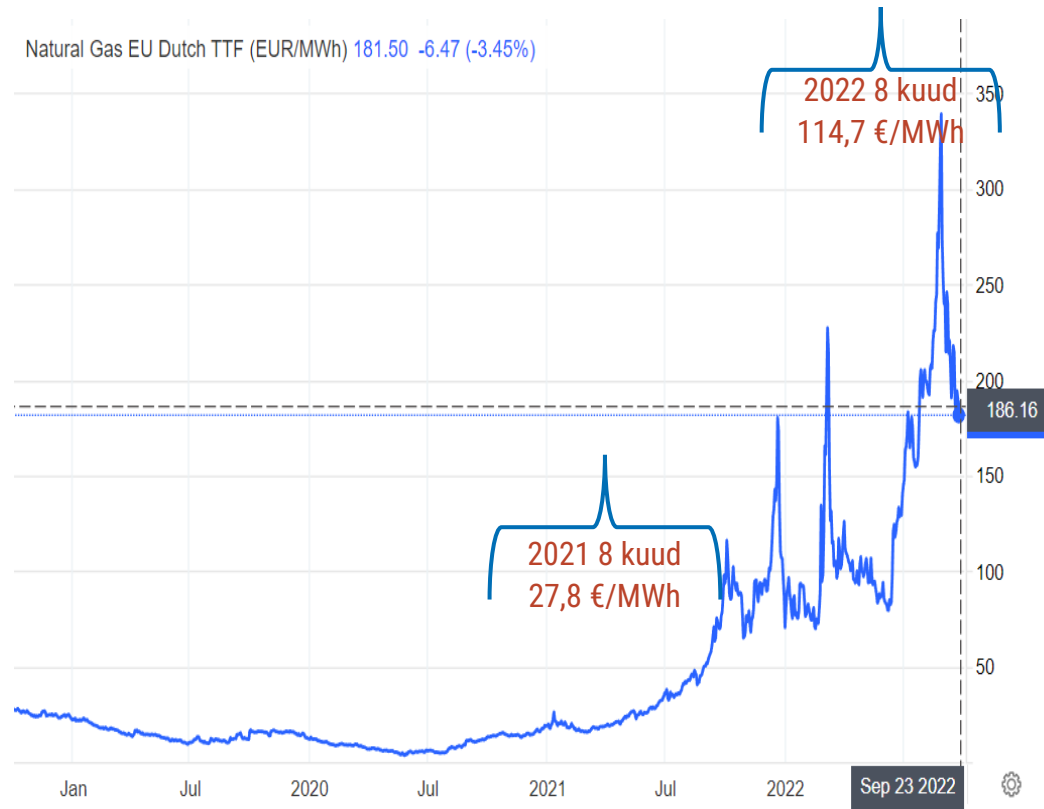
- energia
- tööjõukulu ja lepingulised tööd,
- seemned ja istikud
- väetised

Energiakulu - kütus ja elekter

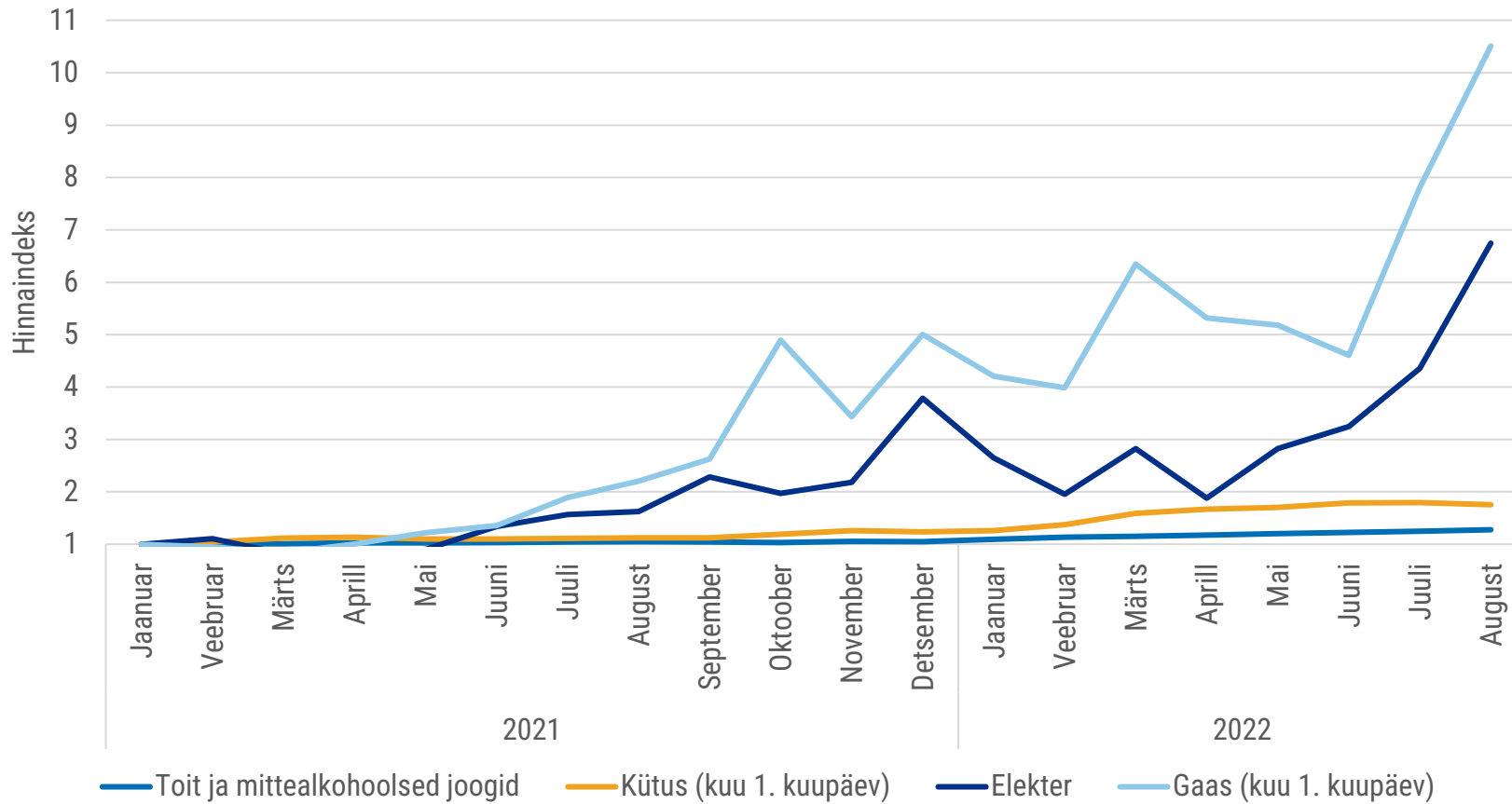
➤ Nii diislikütuse kui elektri hinnatõus on kiirem kui aiandussaaduste hinnatõus

Energiakulu - gaas ja väetised

➤ Gaasi ja väetiste hinnad on tõusnud hüppeliselt, nende pakkumises on tõrkeid

Peamiste energiaallikate hinnamuutus

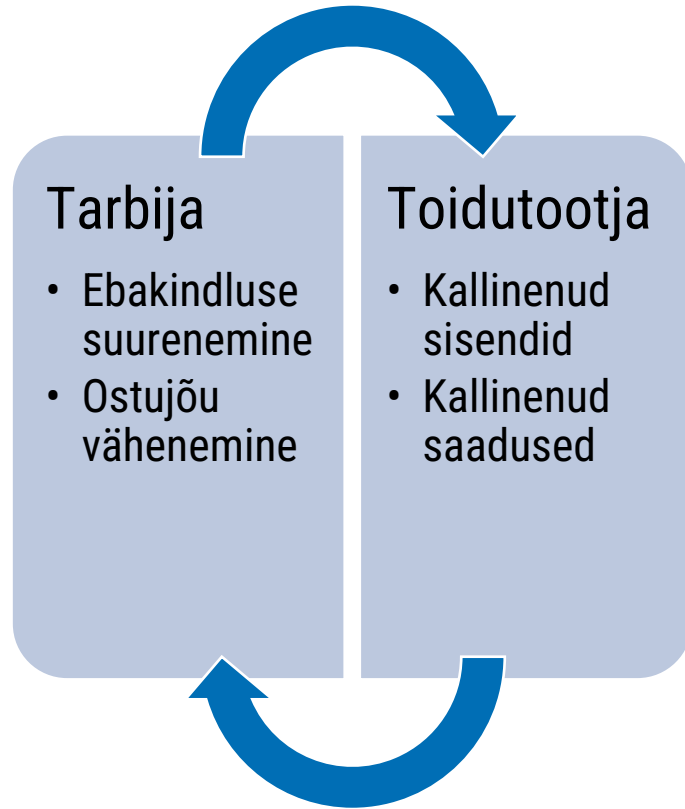

+75% kütus
+6,75 korda elekter
+10,5 korda gaas

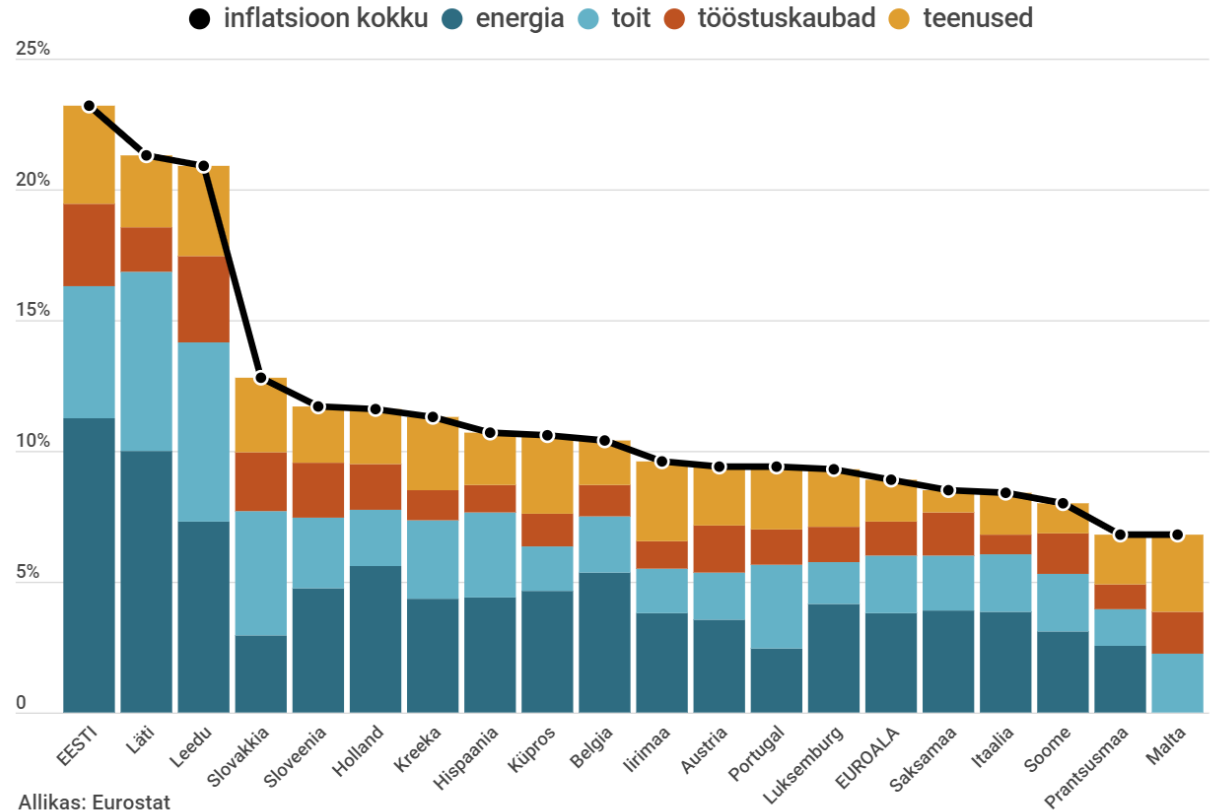

+28%

Hinnatõusu ülekanne tarbijale

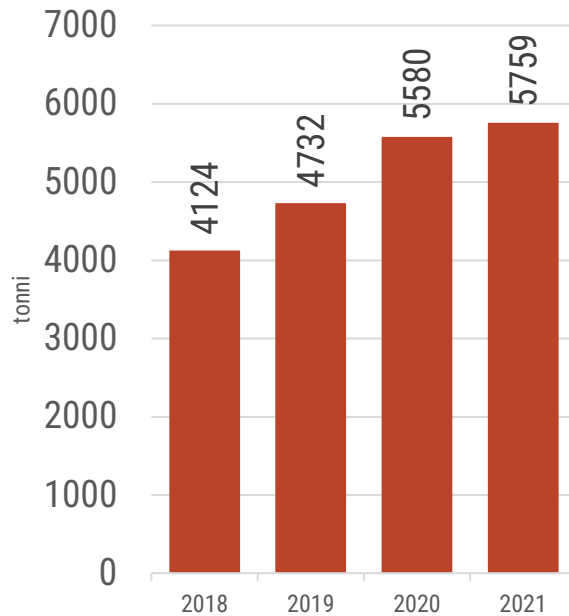
Euroala riikide inflatsioon 2022. aasta juulis

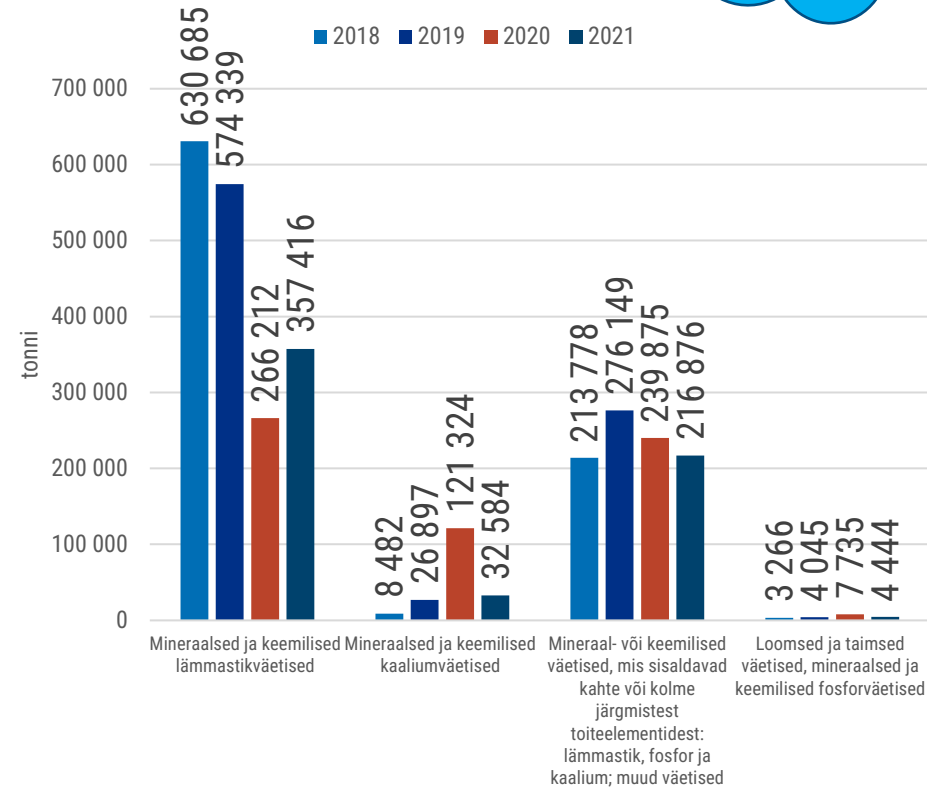
- ✓ Toidukaupade hinnatõus tagasihoidlikum kui energia hinnatõus
- ✓ Ühe euro väärtuses põllumajandussaaduse tootmiseks kulunud energiakulu on suurenenud 0,08 sendilt 0,09 sendile
- ✓ Tarbijakindlustunne on languses
- ✓ Euro ostujõud on langenud

Sisendite import- väetis ja taimekaitse

Taimekaitsevahendite impordikogus, tonnides

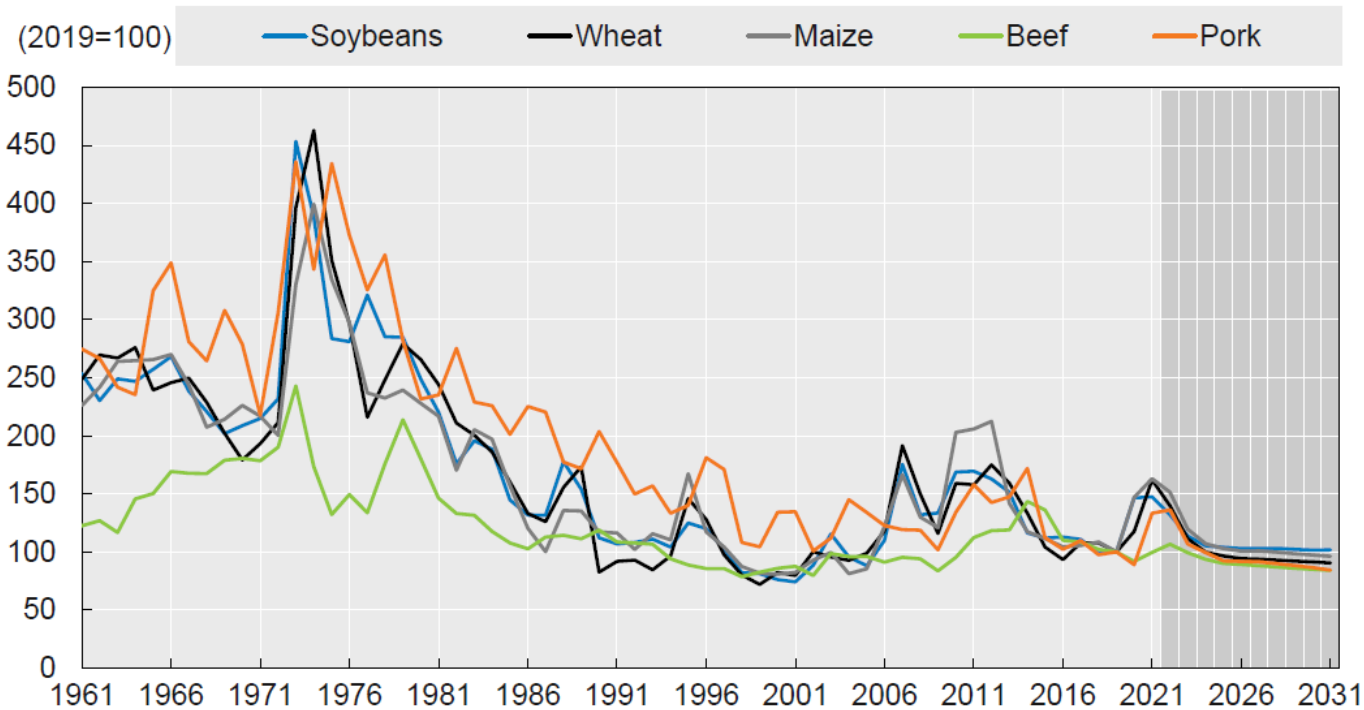
Väetiste impordikogused, tonnides

67%
väetisest
Venemaalt

OECD-FAO Outlook 2022-2031

Long-term evolution of commodity prices, in real terms

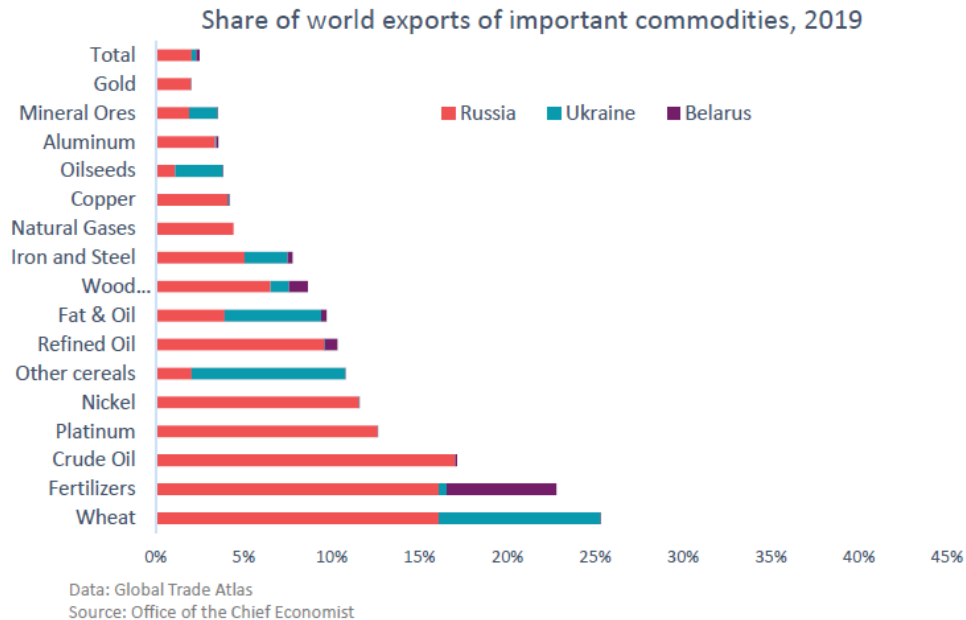

- ✓ Ebakindlus on väga suur
- ✓ RU-UA sõjaga kaasnevad häired pakkumises ja kaubanduses (teravili ja õlikultuurid) – negatiivne mõju esimestel aastatel, 10 aastases perspektiivis mõju marginaalne
- ✓ Sõja mõju energia ja väetiste turule on tuntav – energiahindade tõus, tarnete tõrked, peaksid taanduma juba 2023. aastal
- ✓ Põllumajandussaaduste reaalhindadele eeldatakse järgmisel kümnendil madalamat taset

OECD hinnang RU-UA sõja mõjud

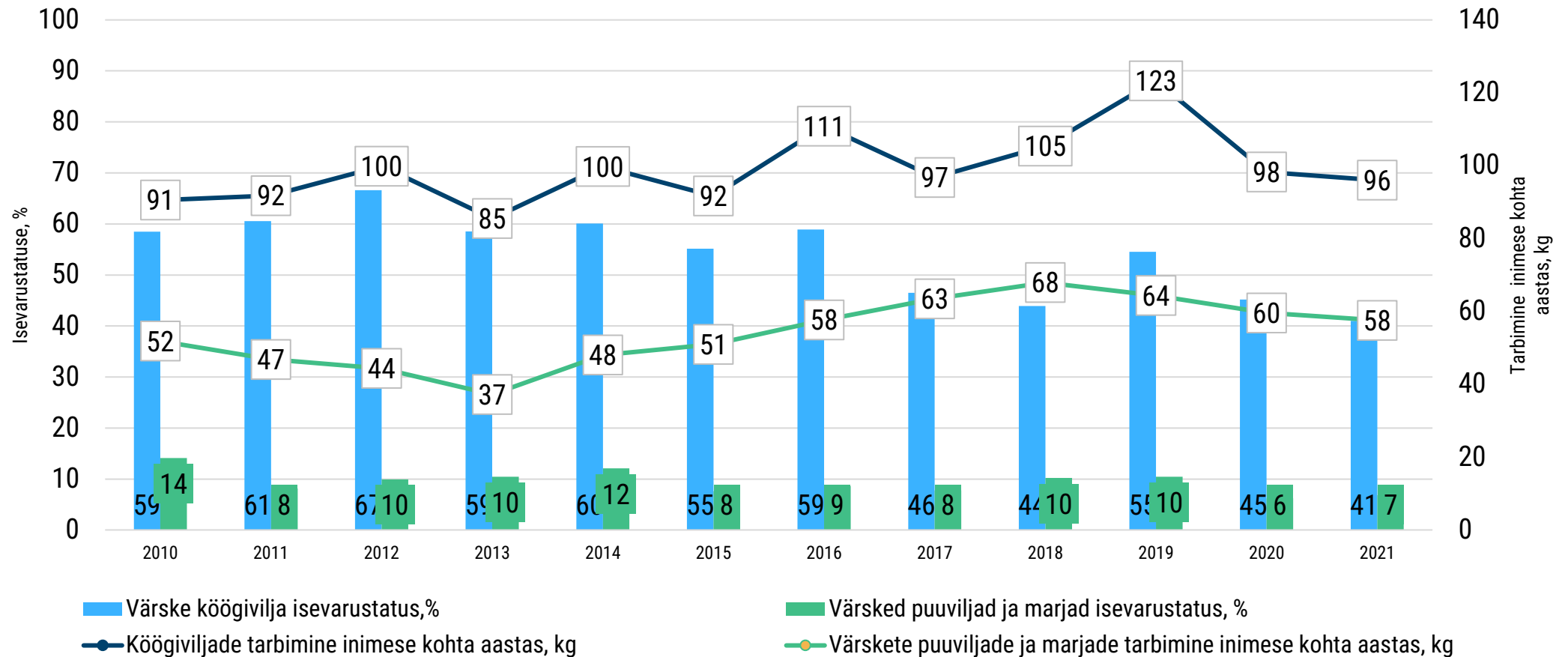
OFFICE OF THE CHIEF ECONOMIST

AND NOW THE INVASION OF UKRAINE HAS ADDED UNCERTAINTY AS WELL AS SHORTAGES IN KEY COMODITIES

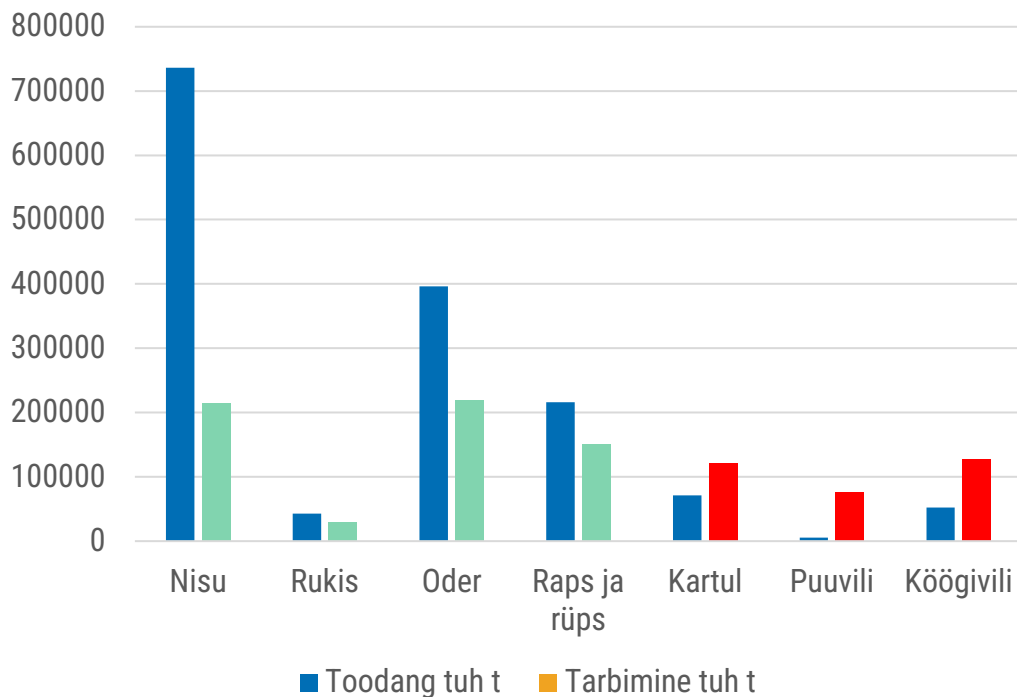
- ✓ Kehtestatud finants- ja kaubandussanktsioonid – mõju sõltub kestusest ja tarneahelate kohanemisest
- ✓ Turg peaks kohanema paari aastaga - positiivne mõju Hiina, India, Türgi majandusele
- ✓ Eestis on 120-st RU suure mõjuga imporditavatest kaubagrupidest raske asendada ~50, kuidagi asendatavad ~40 (väetised, metallid, kütus, gaas)
- ✓ Prognoosimudelite paindlikkus ulatuslike šokkide hindamiseks on piiratud, puudu jääb ka andmetest läbipõimunud mõjutegurite kohta
- ✓ Toiduvarustuskindluse tagamiseks tarnekoridoride avatuna hoidmine, isevarustatuse taseme tõstmine, vastupanuvõime kindlustamine, raiskamise vähendamine

Värske puu- ja köögivilja isevarustus 2011-2022

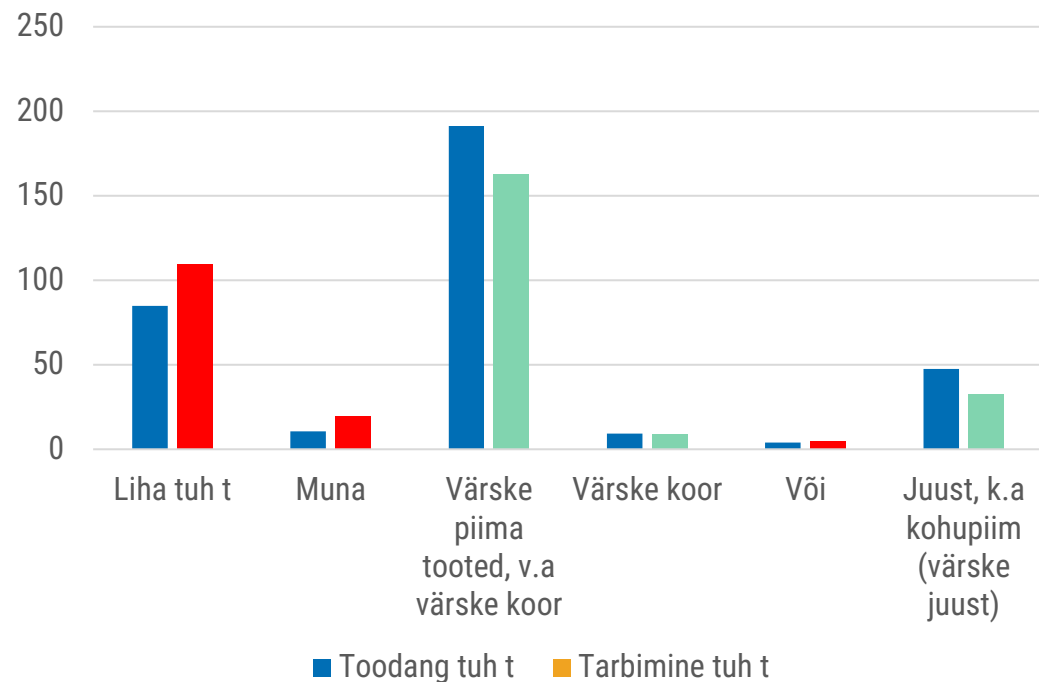

Toodang ja tarbimine

Taimakasvatussaadused

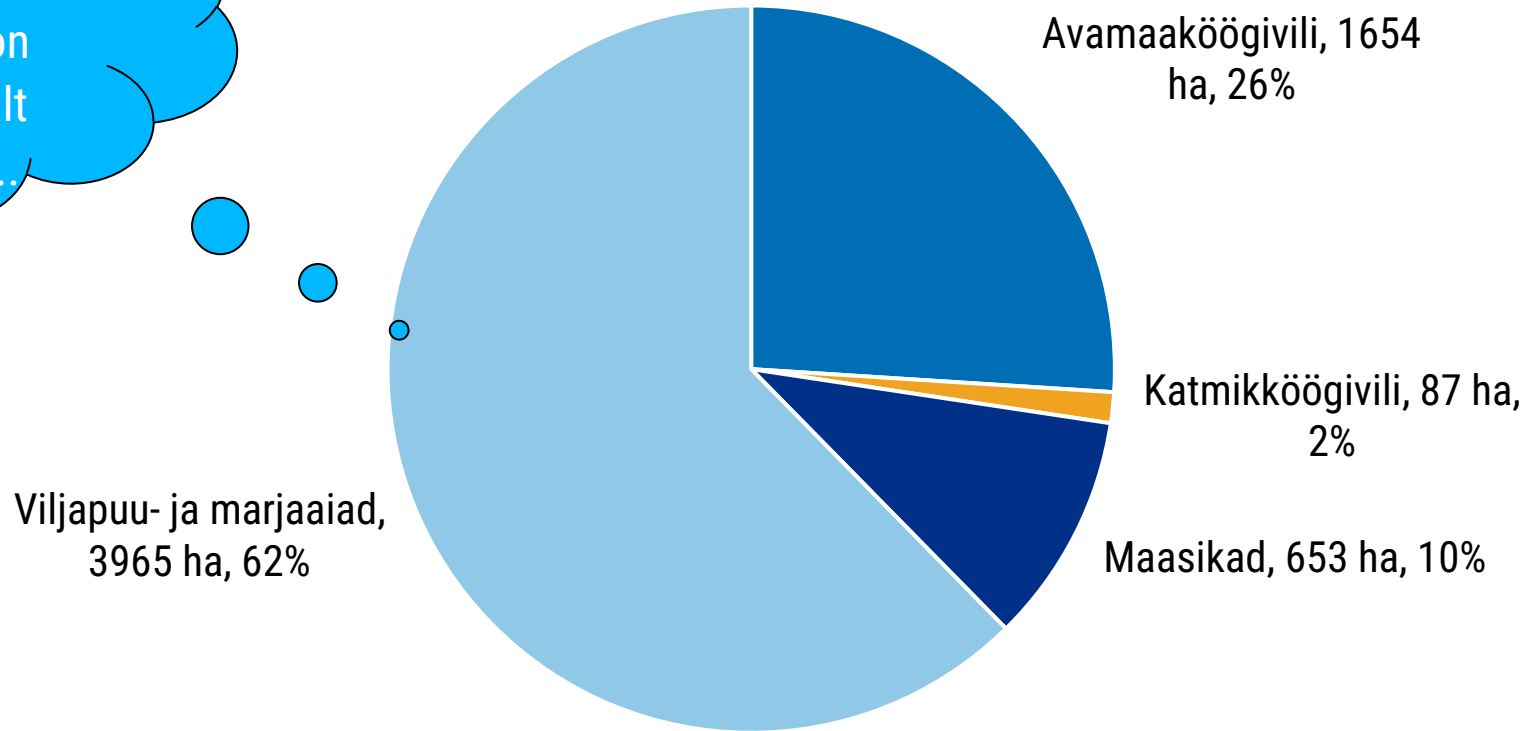
Loomakasvatussaadused

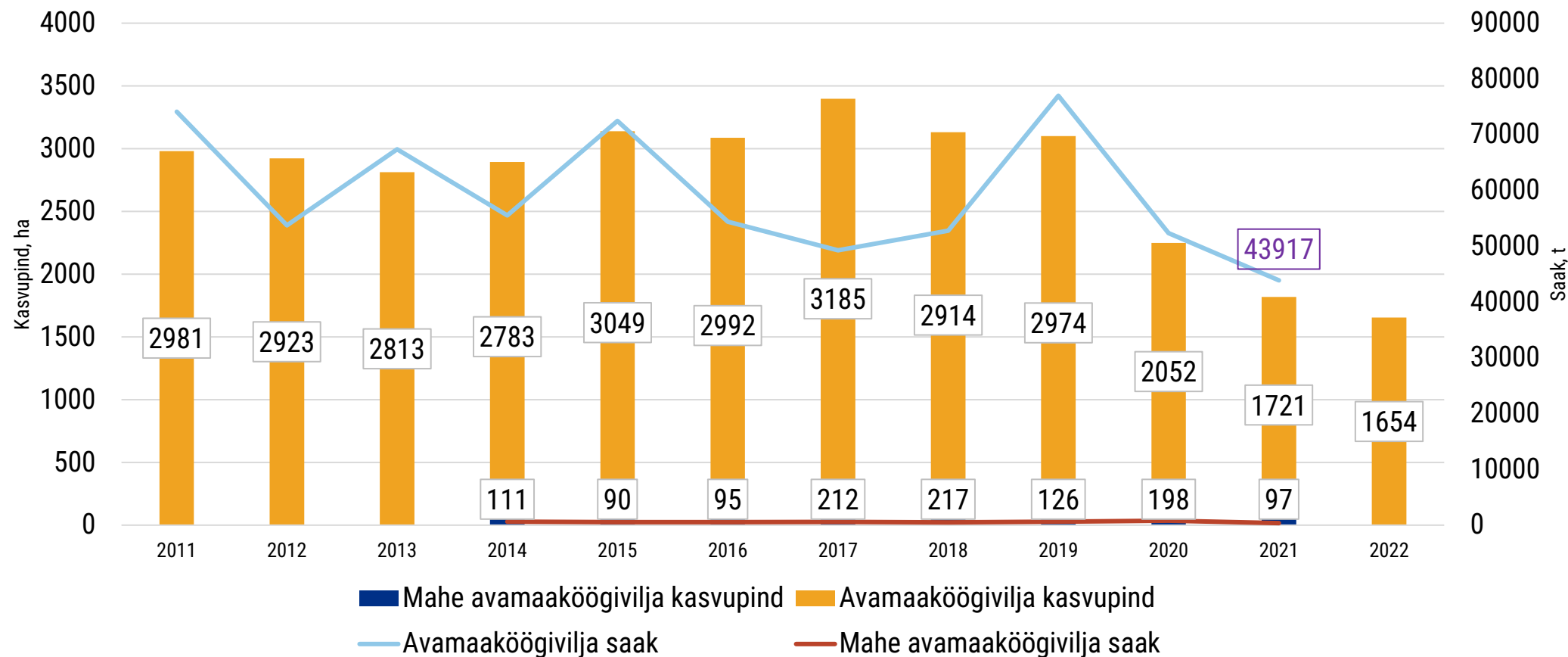
- ✓ Sõltume impordist: puu- ja köögivili, kartul, liha, muna
- ✓ Sööme liiga vähe puu- ja köögivilja
- ✓ Sööme toitumissoovitustest enam liha ja piimatooteid

Kasvupinna struktuur 2022. aastal

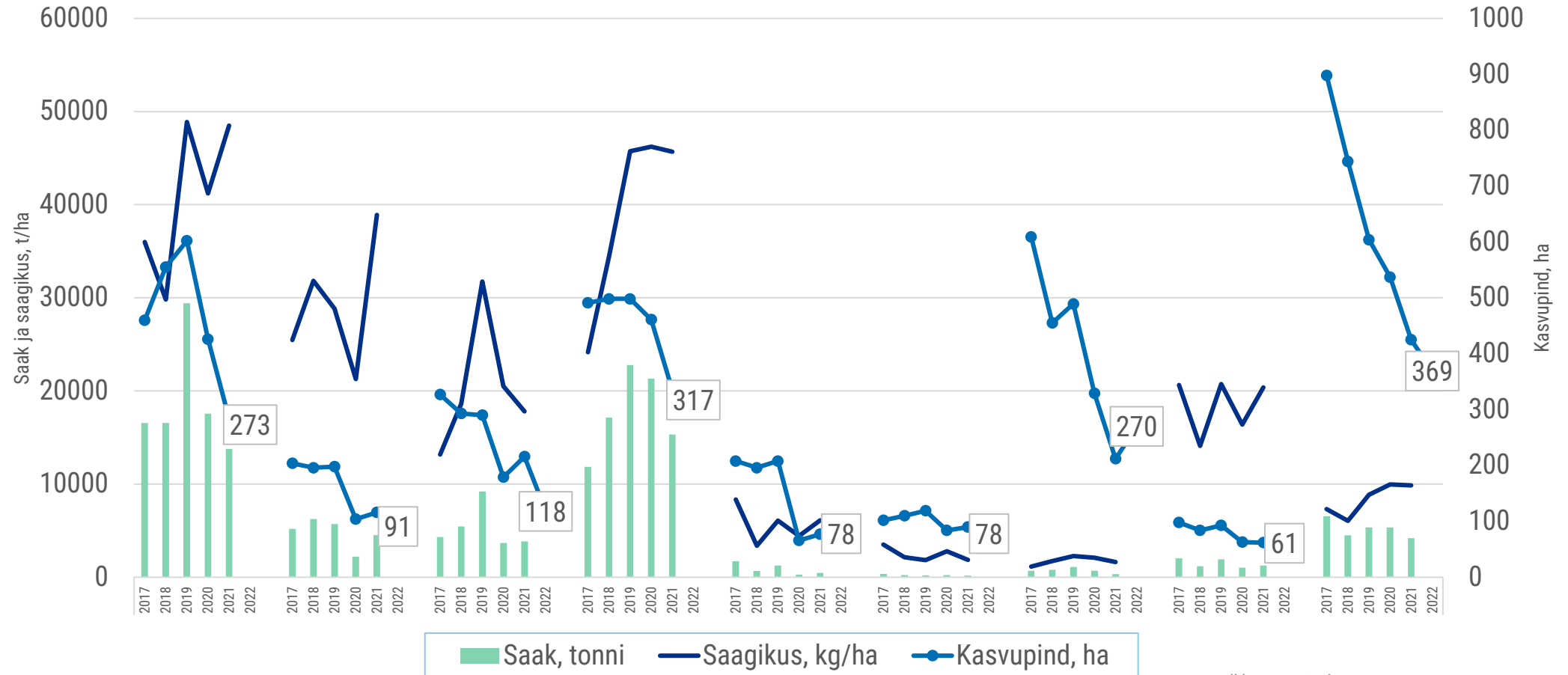
Aiandussaaduste kasvupind on aasta aastalt vähenenud..

Avamaaköögivilja kasvupind ja kogusaak 2011-2021 (2022)

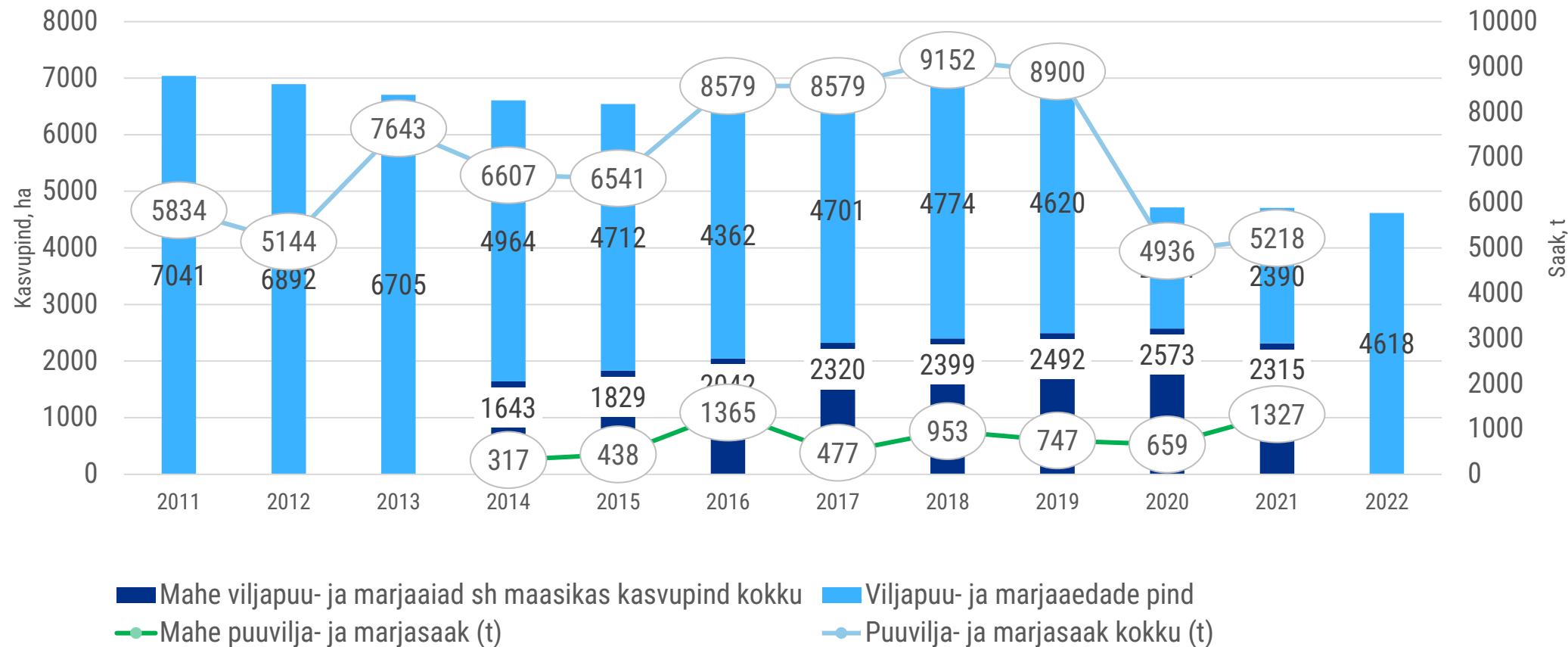

Avamaaköögilviljade kasvupind, saak ja saagikus 2017-2021 (2022)

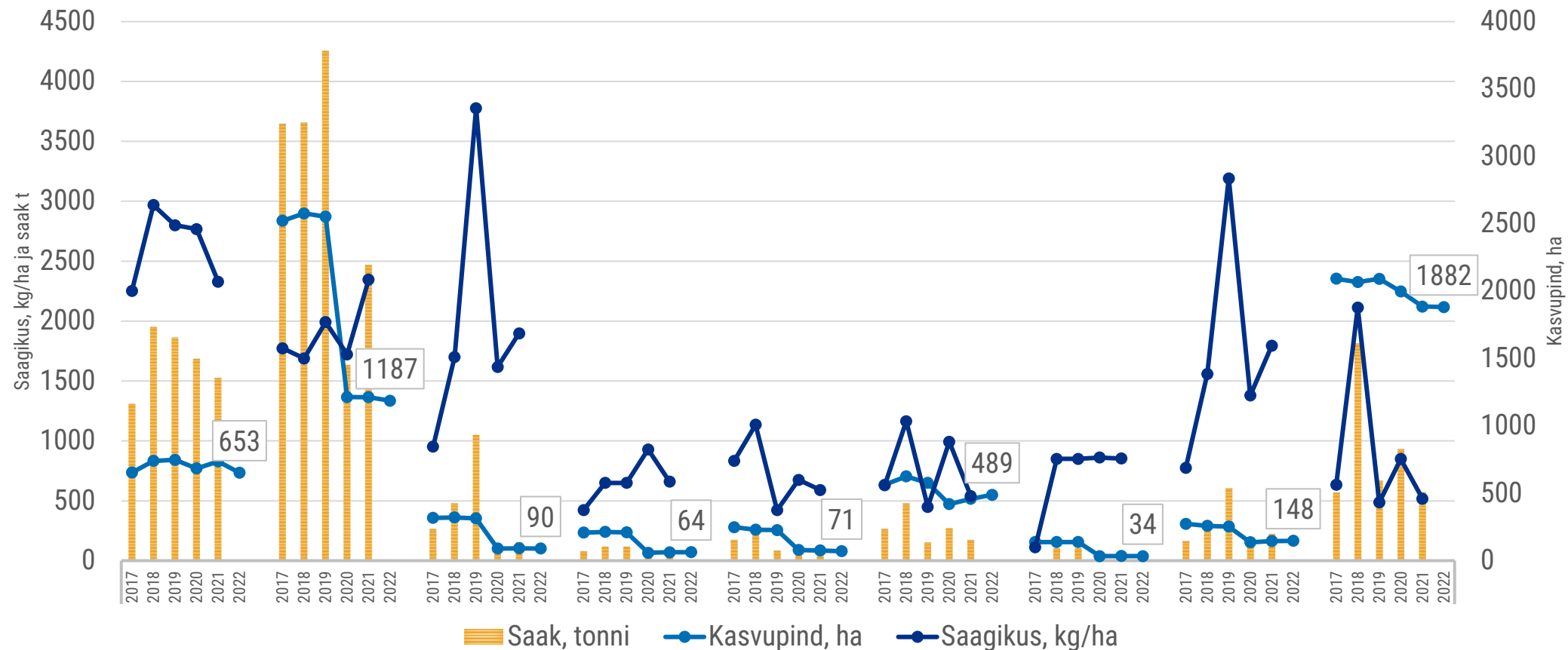

Allikas: Statistikaamet

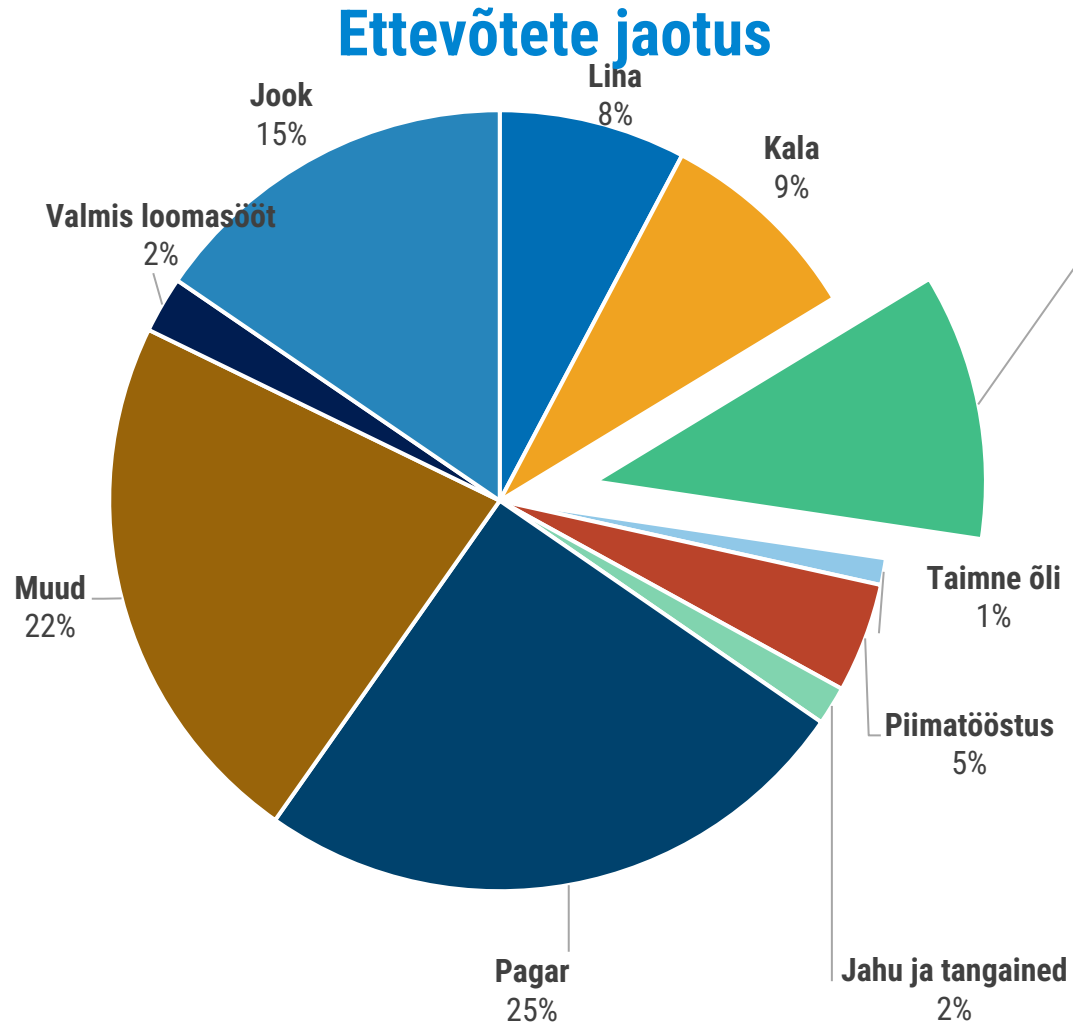
Puuvilja- ja marjaaedade pind ja saak 2011-2021 (2022)

Puuvilja- ja marjaaedade pind (ha) 2017-2021 (2022)

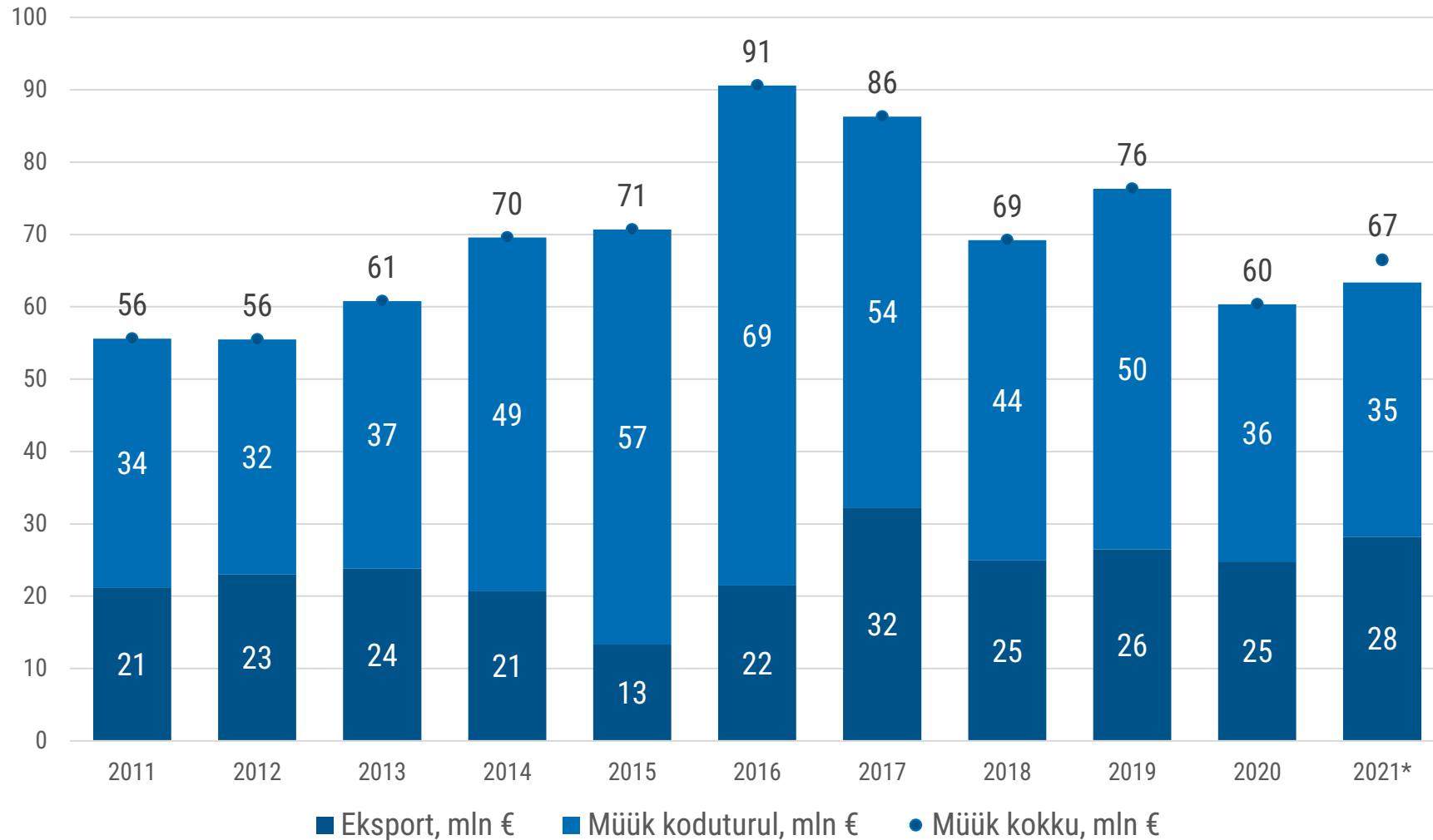
Toiduainetööstus sh puu- ja köögivilja töötlemine

Puu- ja köögivilja
11%

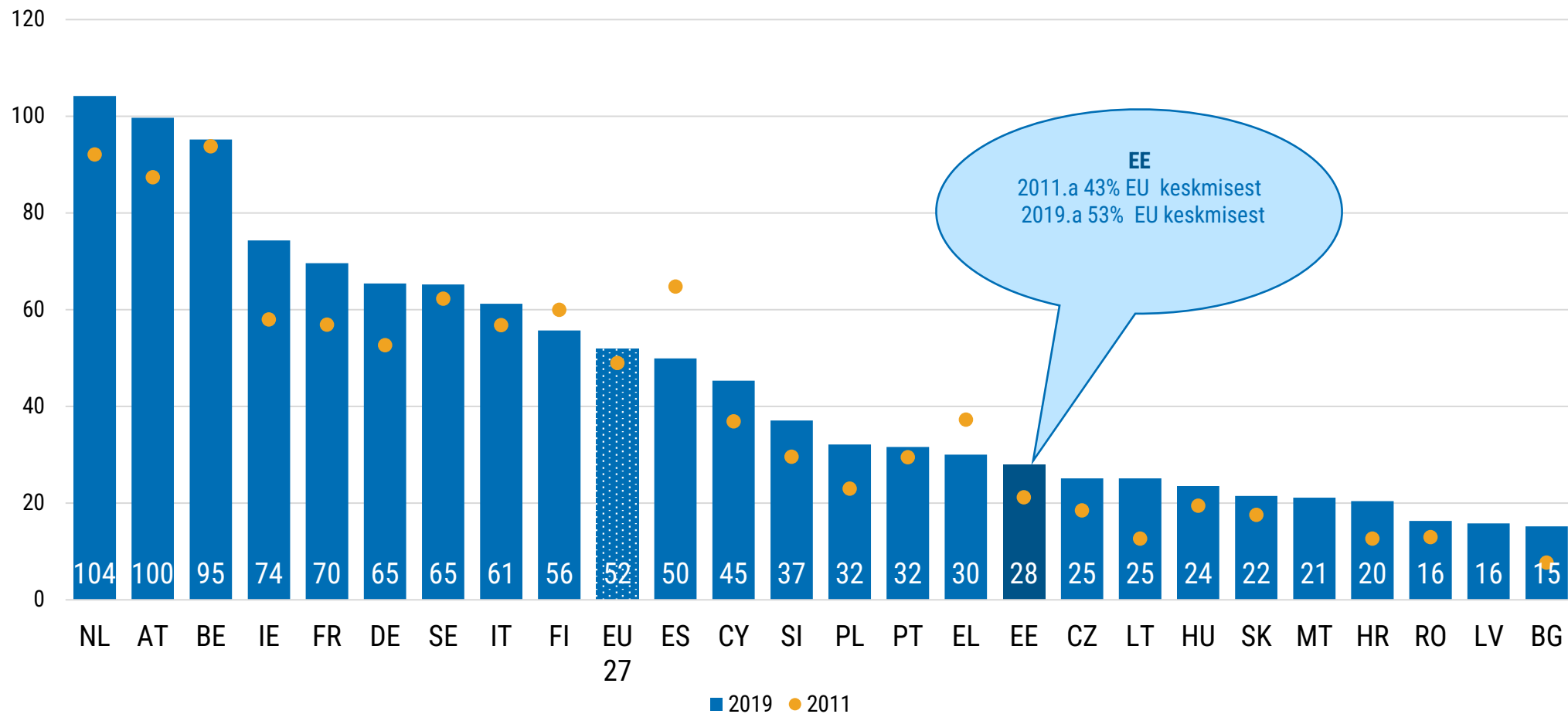
~90 ettevõtet
sh ~85% mikrod
Osakaal toidutööstuses:
~5% hõivatutest
~4% müügitulust
sh ~4% ekspordist
~5% lisandväärtusest

Puu- ja köögiviljatööstuse toodangu müük

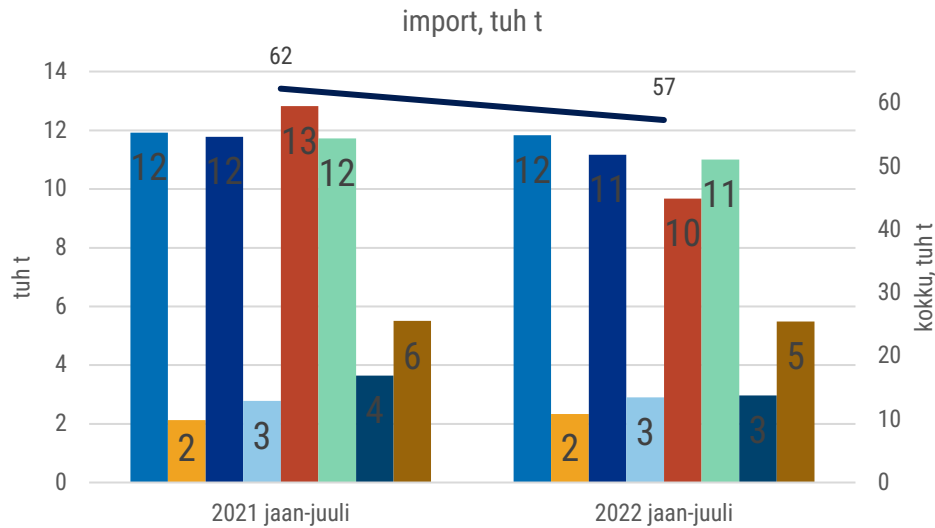
*- esialgsed andmed
Allikas: Statistikaamet

Tööviljakus lisandväärtuse alusel puu- ja köögiviljatööstuses, tuhat €

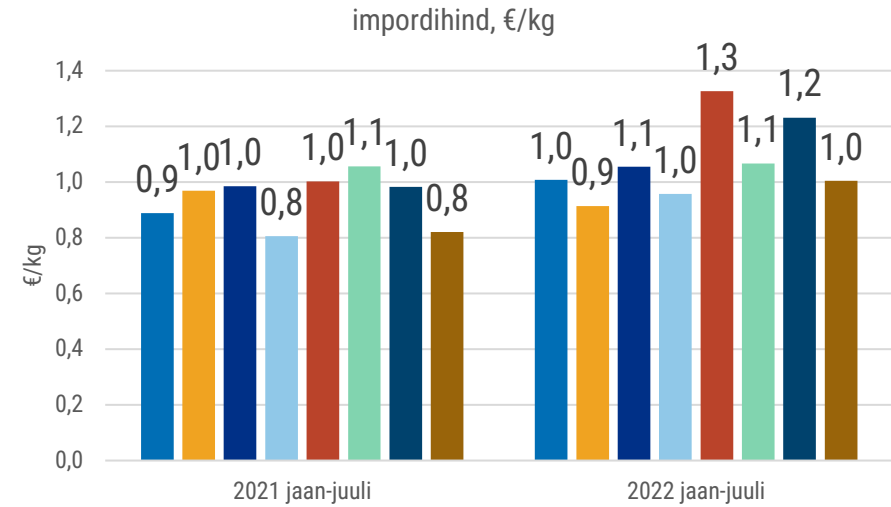

Puuviljade ja marjade eksport-import

7 kuu võrdlus

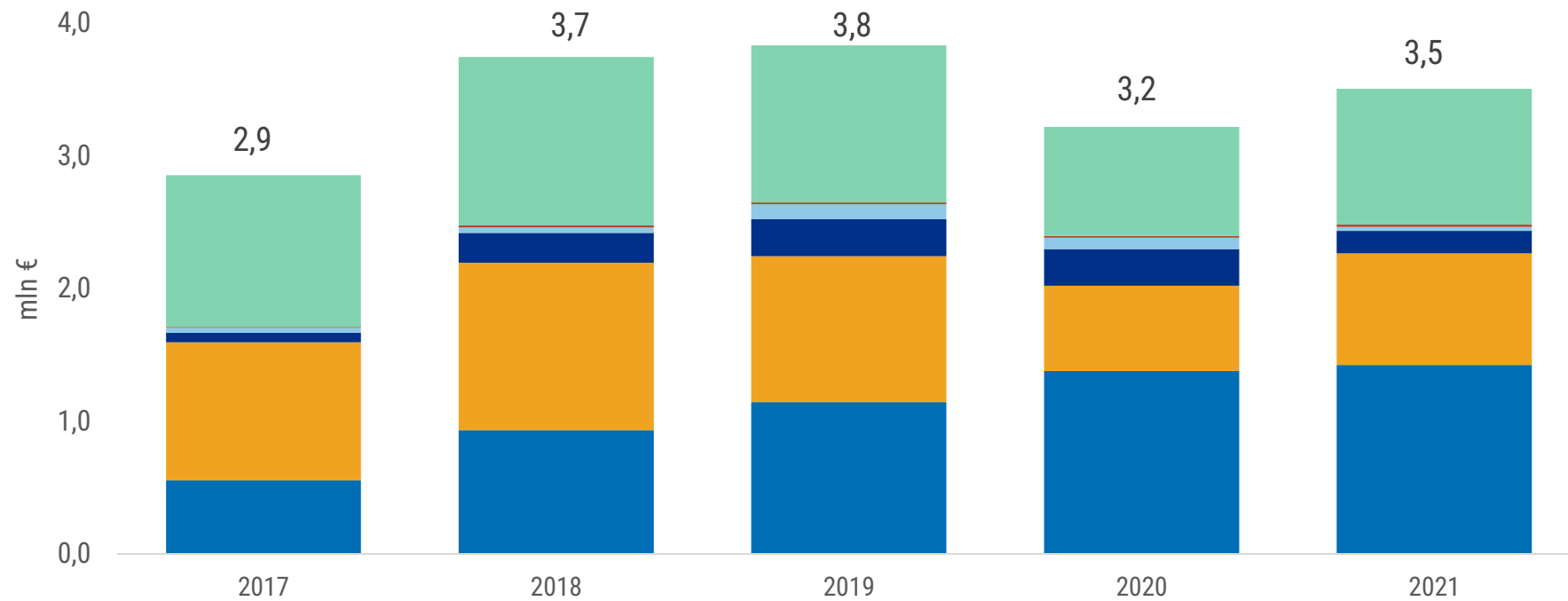

- Banaanid
- Datlid, viigimarjad, ananassid, avokaadod, mangod
- Tsitrusviljad
- Viinamarjad
- Melonid (k.a arbuusid) ja papaiad
- Õunad, pirnid ja küdooniad
- Aprikoosid, kirsid, virsikud (k.a nektariinid), ploomid ja laukaploomid
- Muud värsked marjad ja puuviljad
- Kokku (parem telg)

- Banaanid
- Datlid, viigimarjad, ananassid, avokaadod, mangod
- Tsitrusviljad
- Viinamarjad
- Melonid (k.a arbuusid) ja papaiad
- Õunad, pirnid ja küdooniad
- Aprikoosid, kirsid, virsikud (k.a nektariinid), ploomid ja laukaploomid
- Muud värsked marjad ja puuviljad

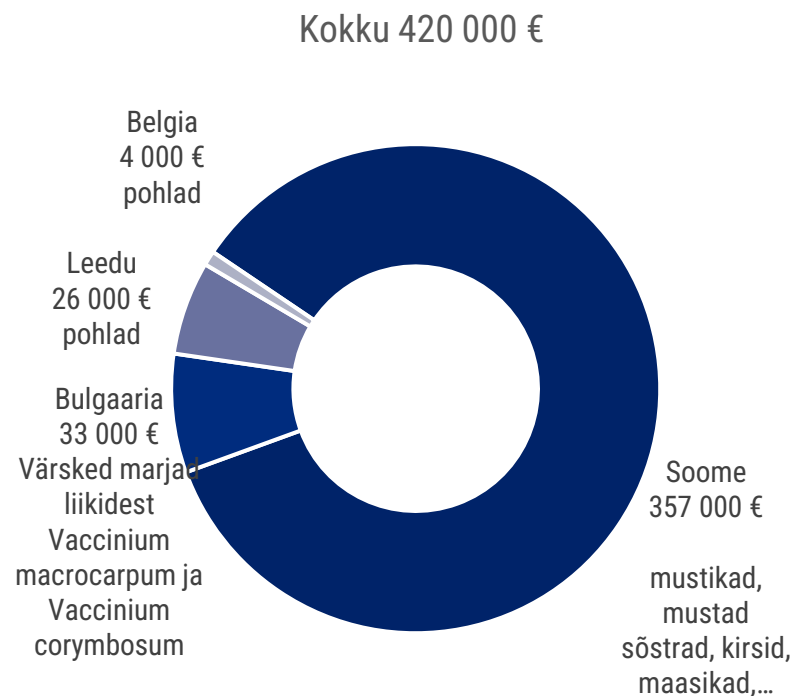
Värske köögivilja eksport 2017-2021

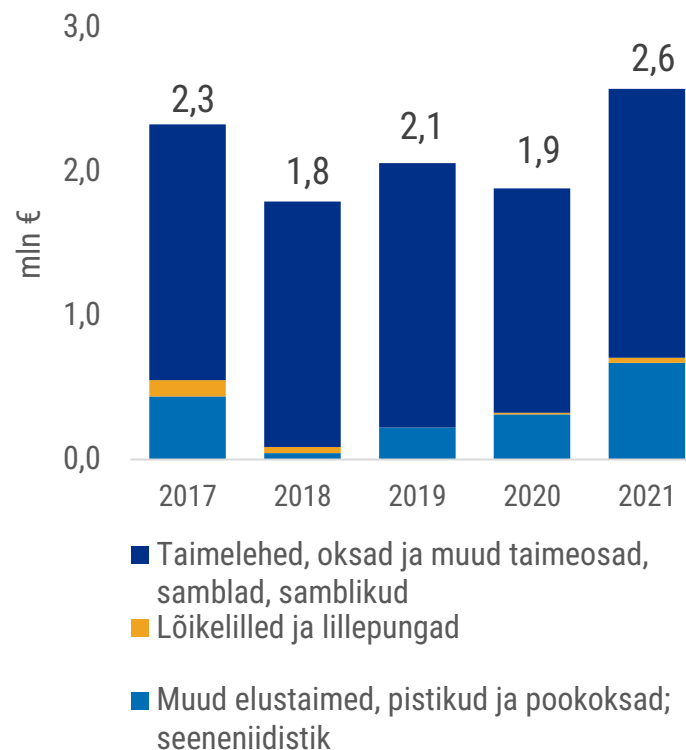
- Aedsalat (Lactuca sativa) ja sigur (Cichorium spp.)
- Sibulad, šalotid, küüslaugud, porrulaugud jm laugud
- Kapsas
- Kurgid ja kornišonid
- Porgand, naeris, söögipeet
- Muu köögivili

Värskete marjade ja taimede eksport

Värskete puuviljade ja marjade sihtriigid 2021. aastal

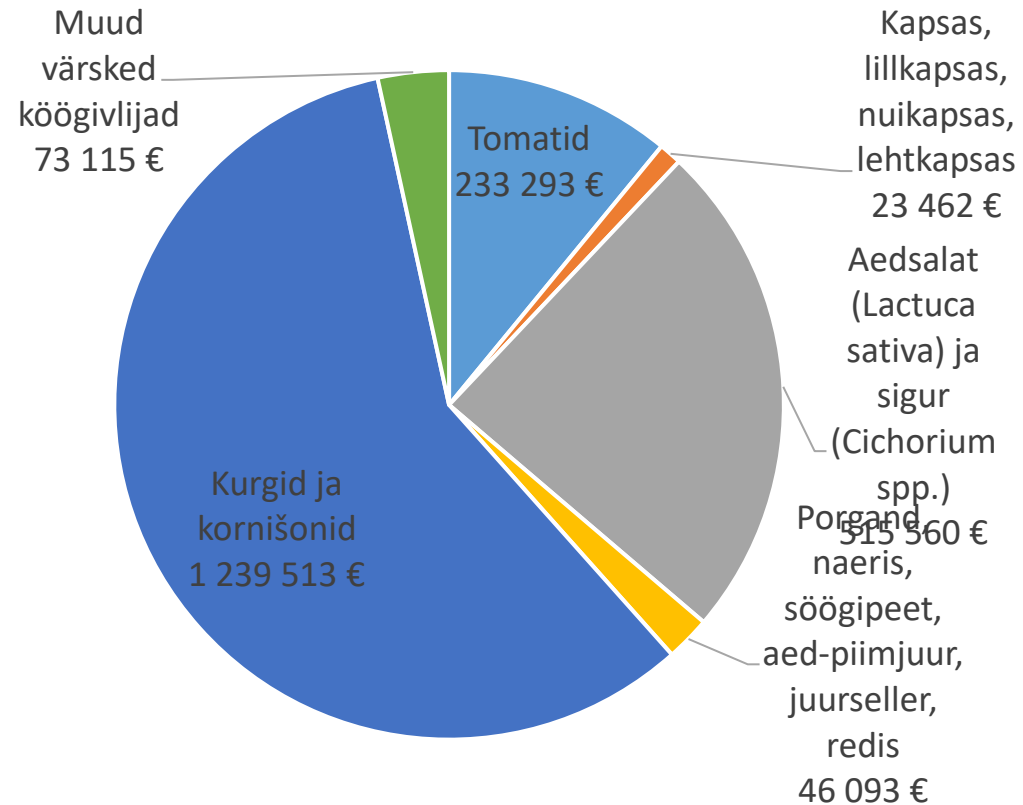

Eluspuude, taimede, taimesibulate, lõikelilledede eksport, mln €

Import Soomest (päritolu järgi) 2021. aastal

Köögivilja import 2 mln €

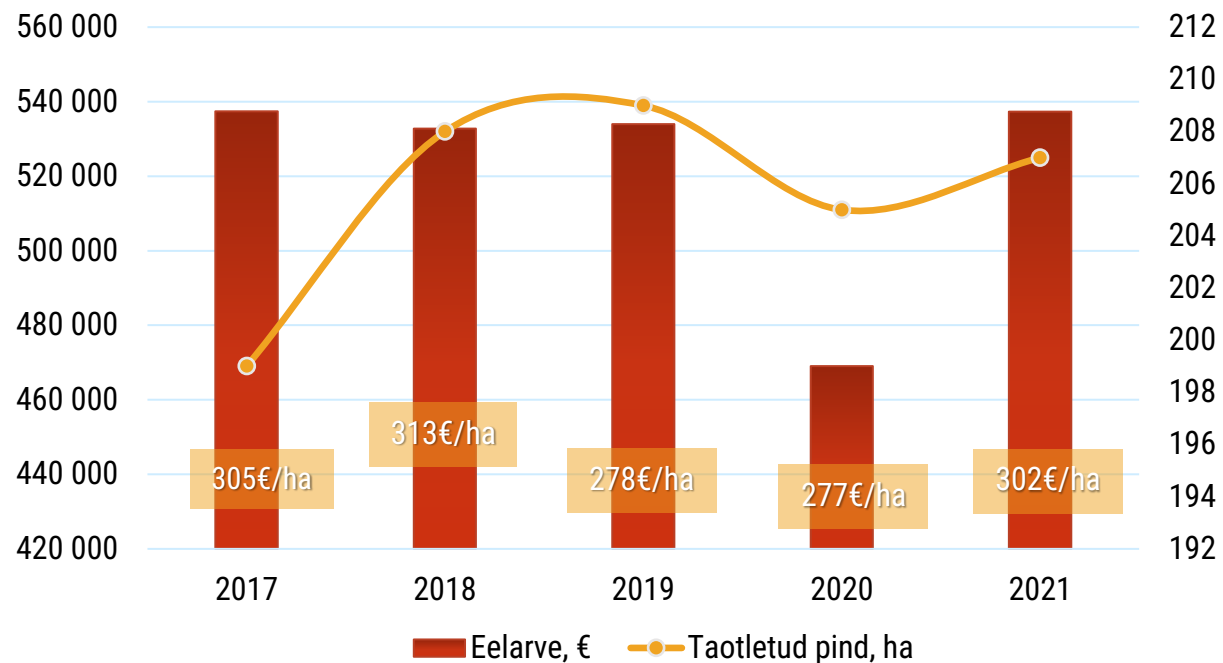

Puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus (PKV) I samm

- Toetust saab taotleja, kes **tegeleb põllumajandusliku tegevusega** põllumajanduslikus majapidamises ning **täidab nõuetele vastavuse nõudeid**,
- kasvatab toetusõiguslikke kultuure vähemalt **1 hektaril** ja
- järgib **minimaalset istutustihedust** hektari kohta.

Toetusõiguslikeks kultuurideks loetakse

- köögiviljadest: porgand, söögipeet, kaalikas, sibul, kurk, kapsas (valge peakapsas, lillkapsas, spargelkapsas, nuikapsas, lehtkapsas, brüsseli kapsas, hiina kapsas),
- puuviljadest: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, murelipuu, ploomipuu, kreegipuu, haraline ploomipuu (alotša),
- marjakultuuridest: punane sõstar, valge sõstar, must sõstar, karusmari, vaarikas.

PKV 2015-2022

- Toetust saab taotleja, kes tegeleb põllumajandusliku tegevusega põllumajanduslikus majapidamises ning täidab nõuetele vastavuse nõudeid
- Kasvatab toetusõiguslikke kultuure vähemalt 1 hektaril
- Järgib minimaalset istutustihedust hektari kohta
- Toetusõiguslikke kultuure kokku 24

PKV toetus 2023+

- Toetust saab taotleja, kes kasutab vähemalt 1 ha põllumajandusmaad
- Kasvatab vähemalt 0,3 ha puu- ja köögivilju või marjakultuure
- Toetusõiguslikud kultuurid on kõik, mis kasvavad Eestis kokku vähemalt 3 ha-l
- Ühtne ühikumäär

ÜPT/ROH/PKV ühikumäärad ja eelarve aastatel 2018-2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023*
ÜPT (uuel perioodil PST) ühikumäär, €/ha	90,8	97,6	115	129,8	131,3*	108*
ROH ühikumäär, €/ha	41,9	45	53,7	59,2	*	-
PKV ühikumäär, €/ha	312,6	277,5	277	302,3	*	349*
PKV eelarve, €	532 812	533 949	469 062	537 355	544 400*	1 887 741*

* tegelik ühikumäär ning eelarve kujuneb taotlemisaastal

Keskkonnasõbralik majandamine (aiandus) (KSM)

• KSK ja KSA 2015-2022

- KSK - ühe aastane toetus, eeldus KSM, vähemalt 0,3 hektarit.
- Viljavaheldus ja liblikõieliste kasvatamine, rohumaaribad, talvine taimkate, glüfosaadi kasutamise keeld, teenindusala nõuded, maasikal multši ja reavahede nõuded, mullaproovid, koolitus.
- KSA: 5-aastane toetus, vähemalt 0,3 hektarit.
- Glüfosaadi kasutamise keeld, feromoonpüünised, bioloogilist mitmekesisust toetavad elemendid, teenindusala ja reavahede nõuded, võrade hooldamine, kaitsehekid, mullaproovid, koolitus.
- Eelarve ühe aasta kohta 445 000 eur

• KSM toetus 2023+

- Ühe aastane toetus, kõrgemat ühikumäära saab kui kasvatatakse aiakultuure vähemalt 0,3 hektaril.
- Kõigile aiakultuuridele: glüfosaadi kasutamise keeld, mullaproovid, koolitus, teenindusala nõuded.
- Köögiviljal, maasikal: viljavaheldus ja reavahede nõuded, maaasikal multši kasutamine.
- Püsilikultuuridel: feromoonpüünised, bioloogilist mitmekesisust toetavad elemendid.
- **Valitavad lisatoetused:** orgaaniline multš, haljasväetise kasvatamine, vahekultuuride kasvatamine, lisatoetus mitmeliigilistele väikestele põldudele, happeliste muldade lupjamine.
- Eelarve ühe aasta kohta 525 000 eur

Võimalused uueks perioodiks: ÜPP strateegiakava 2021-2027

Uuel perioodil jätkatakse :

- kohalikku sorti taimede kasvatamise toetusega, millel on laiendatud toetatavate kultuuride ja sortide loetelu
- mahetoetusega
- investeeringutega keskkonnahoiuks
- mitmekesistamise toetusega

Koostöö - tootjaorganisatsioon

Tootjaorganisatsiooni tunnustamist saab taotleda tulundusühistu, mis:

- on kolme majandusaasta keskmisena turustanud:
 - 100 000 euro väärtuses puu- ja köögivilja
 - 3 000 000 euro väärtuses kartulit
- koosneb vähemalt 10 sõltumatust liikmest
- on asutatud tootjate algatusel ja tegeleb vähemalt ühe tegevusega (ühine töötlemine, turustamine, pakendamine, seadmete või hoidlate ühine kasutamine jne) ning järgib konkreetset eesmärki (toomise kavandamine, pakkumiste koondamine jne)

Ühistegevusele suunatud sekkumised

- Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse
- Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (finantsinstrument)
- Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekuse tõstmine
- Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine
- Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine

Kliendikeskne vaade – MeM teenusedisaini arenguprogramm (taimetervis)

- Eesmärk: aidata tootjal ja turustajal enesekontrollisüsteemi tõhusamalt rakendada ja muuta seda praktilisemaks tööriistaks
- Kaasatud osapooled: MeM, PTA, PMK, EMÜ, tootjad, turustajad (10 intervjuud, 4 vaatlust, valideerimised)
- **Tulemused:**
 - ✓ loodi enesekontrollisüsteemi VORM + töölehed
 - ✓ Infokiri (2022 IV kvartal)

Erakorraline toetus põllumajandussektorile seoses suurenenud sisendihindade ja kaubanduspiirangutega

- Toetus põllumajanduslikke esmatootmise tegevusvaldkondadele, mida on sisendihinna tõus ja kaubanduspiirangud kõige enam mõjutanud
- Eelarve on 11,7 mln eurot
- sealihha tootmine 4,5 mln eurot;
- piimatootmine 2,51 mln eurot;
- lamba- ja kitsekasvatus 0,6 mln eurot;
- veiseliha tootmine 2 mln eurot;
- **kartuli-, maasika- ja avamaaköögivilja kasvatus koos köetavate kasvuhoonetega 1,58 mln eurot;**
- broileri-, munakana- ja vutikasvatus 0,36 mln eurot.
- **Kohandamistoetus** makstakse taotlejale hiljemalt 30. septembril ja **riigiabitoetus** hiljemalt 31. detsembril

MAAELUMINISTEERIUM

Aitäh!